

Natur- och trafiknämnden

Friluftstrategi

Förslag till beslut

Natur- och trafiknämnden noterar informationen till protokollet

Sammanfattning

Natur- och trafiknämnden beslutade att tillsammans med fritidsnämnden ta fram en friluftsstrategi med tillhörande handlingsplan för Nacka kommun den 16 juni 2015 §144. Projektet finansieras till hälften av FRN och NTN och till hälften av Länsstyrelsen och beräknas att slutföras och rapporteras till länsstyrelsen 2017-12-31.

En friluftsstrategi med handlingsplan ger verktyg för en offensiv satsning på att värna och utveckla friluftslivsintressena på ett sammanhållet och långsiktigt sätt i Nacka kommun. Syftet är bland annat att säkra tillgången till spännande och lättillgängliga miljöer i enlighet med det övergripande målet Attraktiva livsmiljöer i hela Nacka. En friluftsstrategi kan också bidra till att förverkliga Nackas ambition att ”vara bäst på att vara kommun” och möjligheterna till en fruktbar samverkan med olika lokala aktörer.

Arbetet med friluftstrategin är på sluttampen och detta informationsärende redovisar delar av resultatet och det fortsatta arbetet.

Ärendet

Enligt besluten i NTN och FRN ska friluftstrategins övergripande syfte vara att tydliggöra kommunens mål och ambitioner för det rörliga friluftslivet. Naturmarkens tillgänglighet och nackabornas möjlighet att utöva friluftsliv ska förbättras. Alla ska ges samma förutsättningar att utöva friluftsliv.

Strategin ska innehålla uppföljningsbara mål och tillsammans med handlingsplanen beskriva hur medborgarinflytande och samverkan med olika friluftorganisationer/föreningar och andra aktörer ska utvecklas för att målen ska kunna uppnås. Strategi med handlingsplan ska också förtydliga ansvarsfördelningen mellan berörda kommunala nämnder.

Handlingsplanen kompletterar strategin genom att beskriva hur, var och när olika konkreta åtgärder ska genomföras. Det handlar om ett brett spektrum av åtgärder: alltifrån att anlägga och utveckla friluftsanordningar, till att synliggöra möjligheter och förbättra tillgängligheten. Handlingsplanen ska exempelvis redovisa lämpliga lägen för nya entréer, skyltar och friluftsanordningar.

Avgränsningar

Friluftstrategin omfattar geografiskt hela Nacka kommun, med särskilt fokus på naturmark, reservat och områden som bedöms ha höga friluftsvärden. Ytmässigt handlar det om naturområden som har en minsta storlek på cirka 20 hektar. Även mindre grönområden är betydelsefulla. Den ytmässiga avgränsningen har gjorts eftersom Nacka kommun på andra sätt arbetar med att säkra tillgången till bostadsnära grönytor och strategier för detta. Bland annat pågår ett arbete med att ta fram ett parkprogram för Nacka kommun.

Strategins syn på vad friluftsliv utgår från den definition som används i förordning (2003:133) om statsbidrag till friluftorganisationer: ”Friluftsliv är vistelse utomhus i natur- eller kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling”. Detta synsätt innebär att friluftsliv kan bedrivas på en mängd olika sätt; alltifrån att njuta av naturen från en parkbänk, till att vandra, springa, cykla, åka skidor eller skridskor i naturen.

När det gäller inriktning, mål och åtgärdsförslag fokuserar strategin i första hand på områden där Fritidsnämnden och Natur- och trafiknämnden har ett tydligt verksamhetsansvar och beslutsmandat.

Hur större sport- och fritidsanläggningar, exempelvis sporthallar, bollplaner, ridstallar, slalombackar och båthamnar, ska utvecklas behandlas inte inom ramen för strategi med handlingsplan.

Arbetet med att ta fram ett förslag till friluftsstrategi med handlingsplan har genomförts inom ramen för Natur- och trafiknämndens samt Fritidsnämndens ansvarsområden. En

Metod

Vägledning för arbetet med att ta fram friluftsstrategi med handlingsplan har bland annat hämtats från rapporten Regionala och kommunala friluftspaner, Rapport 5612 (Naturvårdsverket, 2007). Arbetet har också bedrivits med utgångspunkt från Nackas styrmodell och styrprinciper.

Följande aktiviteter har genomförts för att samla in relevant underlag till friluftsstrategin med handlingsplan. Vissa av aktiviteterna har syftat till att skapa en extern förankring av arbetet.

- Genomgång av relevanta nationella, regionala och kommunala beslutsdokument
- Medborgarundersökning som genomförts med hjälp av enkät under intervjuklade situationer på tre hundra personer i Fisksätra centrum, Nacka forum, Orminge centrum, Saltsjöbaden centrum och Älta centrum.
- Skolundersökning genom en enkät som gått ut till utbildningsledare
- Enkätundersökning till föreningar

- Besökarundersökning för Nyckelvikens och Velamsunds naturreservat (har finansierats inom ramen för driften).
- Föreningsdialoger träffar med ett selektivt urval av friluftsföreningar.
- Nätverksanalys som visar hur många av kommunens invånare som har >1000 meter till ett naturområde.
- Avstämningar med grannkommuner

Ett axplock av åtgärder som föreslås i strategins handlingsplan.

1. Beskrivning och förstärkt identiteten för fyra områden Nyckelviken, Velamsund, Skarpnäs och Erstavik. Dels för att förtydliga för nackaborna vad dessa har för identitet och på så sätt attrahera olika målgrupper och deras önskemål och krav på området. Dels för att det ska vara lätt att fatta politiska beslut om vilka aktiviteter och insatser som ska genomföra i respektive område. I andra områdena beskrivs det mer generellt vilka satsningar och inriktningar som ska genomföras.

Platsens identitet (människors känsla för ett naturområde) är många gånger avgörande för vilket område man väljer att besöka och med vilken frekvens. En identitet kan bland annat skapas genom att ett naturområde erbjuder aktiviteter som är riktade mot vissa målgrupper och på så sätt förtydligar områdets särdrag.

2. Förslag på områden där nya samlingsplatser kan anläggas och skolskogar upprättas i naturområden för skolor och förskolor. Det främsta syftet att främja lärande i naturen. Platsernas exakta placering och utformning tas fram tillsammans med närliggande skolor och i beaktande av eventuella detaljplaner eller reservatsföreskrifter. En sådan plats kan innehålla ett vindskydd eller utgöras av en informationscentral.
3. Förslag på hur naturvårdvårdsrådet kan utvecklas genom att inkludera friluftslivet och ett utökad ansvar att gälla båda FRN och NTN.
4. Särskilja föreningsbidrag utifrån nämndernas ansvarsområden där FRN ger bidrag att genomföra friluftaktiviteter såsom guidningar och NTN ger bidrag för skötsel såsom skidspårning.
5. Särskild satsning på tillgänglighetsanpassning i Nyckelvikens- och Velamsunds naturreservat med tillgänglighetsslingor, taktila kartor osv.
6. Genomföra uppföljningar och ta fram nyckeltal med hjälp av nätverksanalys och besökarundersökningar.

Det regionala perspektivet är viktigt för friluftslivet. Delar av Nackas natur ingår i områden som sträcker sig över flera kommuner. Det gäller kust- och skärgårdsområdet,

Nackareservatet-Erstavik och Velamsund. Genom sin storlek har dessa områden höga kvaliteter för friluftslivet. Här finns många olika användningsmöjligheter och upplevelsekvaliteter. Nacka har därmed inte bara ett ansvar för det lokala friluftslivet, utan även för friluftslivet i regionen. Ansvaret delas med grannkommunerna Värmdö, Lidingö, Tyresö och Stockholms stad.

De nationella friluftsmålen

Målet för den nationella friluftslivspolitikerna är att stödja människors möjligheter att vistas i naturen och utöva friluftsliv, med allemansrätten som grund. Denna ambition kommer till uttryck i de tio friluftspolitiska mål som antogs av regeringen år 2012:

- 1. Tillgänglig natur för alla**
Friluftsmålet tillgänglig natur för alla innebär att alla människor ska ha möjlighet att vistas i och njuta av natur- och kulturlandskapet.
- 2. Starkt engagemang och samverkan för friluftslivet**
Friluftsmålet om starkt engagemang och samverkan för friluftslivet sätter individens personliga val och engagemang i centrum.
- 3. Allemansrätten**
Viktiga mål för friluftspolitiken är att allemansrätten värnas och att allmänhet, markägare, föreningar och företag har god kunskap om allemansrätten.
- 4. Tillgång till natur för friluftsliv**
För att friluftsmålet om tillgång till natur ska kunna uppnås behöver friluftslivets behov säkerställs genom hållbart brukande, fysisk planering och bevarande.
- 5. Attraktiv tätortsnära natur**
Friluftsmålet om attraktiv tätortsnära natur innebär att det ska finnas tillgång till attraktiv natur i och i närheten av tätorter. Allmänheten ska ha tillgång till grönområden och ett tätortsnära landskap med höga frilufts-, natur- och kulturmiljövärden.
- 6. Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling**
Friluftsmålet om hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling innebär att friluftsliv och turism bidrar till att stärka den lokala och regionala attraktiviteten och medverkar till en stark, hållbar utveckling och regional tillväxt.
- 7. Skyddade områden som resurs för friluftslivet**
Friluftsmålet om skyddade områden som resurs för friluftslivet handlar om att naturområden ska göras attraktiva för friluftsliv och rekreation.
- 8. Ett rikt friluftsliv i skolan**
Friluftsmålet om ett rikt friluftsliv i skolan innebär att förskolor och skolor bedriver friluftslivsverksamhet och undervisning om förutsättningar för en god miljö och hållbar utveckling.
- 9. God kunskap om friluftslivet**
Friluftsmålet om god kunskap om friluftslivet innebär att det bör finnas etablerad forskning och statistikinsamling kring friluftsliv.

10. Friluftsliv för god folkhälsa

Riksdagens mål om friluftsliv för god folkhälsa handlar om att skapa goda förutsättningar så att människor kan vara regelbundet fysiskt aktiva i natur- och kulturlandskapet.

De nationella målen belyser viktiga friluftsaspekter inom flera politikområden, exempelvis naturvård, regional tillväxt, jordbruk, skog, landsbygdsutveckling, folkhälsa samt utbildnings- och forskningspolitik. Andemeningen av de mål som ryms inom de avgränsningar som gjorts för Nackas arbete har en given plats bland målen för Nackas friluftsstrategi.

En bearbetning av de styrande nationella, regionala och kommunala dokument samt analys av andra underlag har resulterat i en vision med mål och delmål för hur friluftslivet i Nacka kommun ska utvecklas.

Visionen är att alla nackabor har samma förutsättningar att utöva friluftsliv. Nackaborna känner till och utnyttjar i stor utsträckning dessa möjligheter.

Utvecklingsarbetet ska bedrivas med utgångspunkt från nedanstående fyra mål:

1. Tillgänglig natur för alla

Innebörden av detta mål är att alla Nackabor ska ha möjlighet att vistas i och njuta av naturen. Detta förutsätter att det finns tillgång till naturområden som är tilltalande och fysiskt tillgängliga, samt att nackaborna känner till var de finns och hur de kan användas.

Delmål:

- a) Alla nackabor har tillgång till natur med höga friluftsliv-, natur- och kulturmiljövärden.
- b) Alla nackabor har kännedom om var naturen finns, hur man hittar dit, naturområdenas särdrag och var olika aktiviteter kan utövas.
- c) I Nacka finns naturområden och friluftslivaktiviteter som är anpassade för grupper med olika funktionsvariationer.
- d) Skolor och förskolor har tillgång till särskilda platser för naturpedagogik och naturaktiviteter.

2. Attraktiv tätortsnära natur för alla

Innebörden av detta mål är att alla nackabor ska ha ett friluftsområde på minst cirka 20 hektar inom 1 000 meter från bostaden eller högst 15 minuter från dörr till "gran" med allmänna färdmedel. Naturen ska vara attraktiv, trygg och tillgänglig och på så vis stimulera till ett aktivt friluftsliv som bidrar till välmående, hälsa och naturförståelse.

Delmål

- a) Alla nackabor har ett attraktivt friluftsområde på minst 20 hektar inom 1 000 meter från bostaden eller 15 minuter från dörr till "gran" med allmänna färdmedel.
- b) Friluftsområdena erbjuder ett varierat utbud av attraktiva miljöer där luften är frisk, vattnet rent och växt- och djurlivet rikt.
- c) Friluftsområdena upplevs som trygga och tillgängliga. Där finns tydliga entréer, vägvisning och levande mötesplatser.

- d) I friluftsområdena finns möjlighet att utöva ett brett spektrum av friluftsaktiviteter.

3. Stärkt engagemang och samverkan

Innebörden av detta mål är att kommunen har ett stort förtroende för, och känner respekt för, nackabornas egen förmåga och vilja att etablera eller ta del av friluftsaktiviteter. Kommunens viktigaste roll är att stötta olika initiativ till samverkan och se till så att det finns tillgång till friluftsområden som passar för olika aktiviteter också i ett långsiktigt perspektiv.

Delmål

- a) Utvecklingen av friluftsaktiviteter utgår från nackabornas behov och önskemål.
- b) Aktiviteterna skapas i samverkan mellan nackabor, föreningar, markägare och entreprenörer.
- c) Nacka kommun bidrar till att möjliggöra dessa samarbeten genom att möta aktörernas behov och ambitioner med flexibilitet, enkelhet, snabbhet och öppenhet.
- d) Nacka säkerställer tillgången till friluftsområden genom intern samverkan och samverkan med andra kommuner i regionen.
- e) , samverkar internt och möjliggör externa samarbeten genom att möta aktörernas behov och ambitioner med flexibilitet, enkelhet, snabbhet och öppenhet.

4. Hållbarhet genom kunskap

Innebörden av detta mål är att kunskap är ett viktigt verktyg för att naturen i Nacka ska kunna nyttjas på ett hållbart sätt. Nackaborna ska ges möjlighet att utveckla kunskap och förståelse för friluftsliv, allemansrätt och natur genom valfrihet, inflytande, nyfikenhet, lärande och entreprenörskap.

Delmål

- a) Alla nackabor har möjlighet att utveckla sin förståelse för natur, friluftsliv och allemansrätt genom att själva välja hur, när och var de vill vistas i naturen.
- b) Nacka kommun samverkar med nackabor, markägare, föreningsliv och entreprenörer för att upprätthålla ett hållbart nyttjande av naturen där hänsyn tas till allemansrätten och olika skyddsföreskrifter.
- c) Nacka kommun känner till och tillgängliggör kunskap om var naturen finns, vilka biologiska, sociala, kulturella och hälsofrämjande värden den erbjuder, hur den används och vilken långsiktig belastning den klarar.
- d) Alla aktörer inom friluftslivet bidrar till sprida kännedom om allemansrätten, relevanta skyddsföreskrifter och naturens biologiska, sociala, kulturella och hälsofrämjande värden. Förskola och skola har ett särskilt ansvar för att förmedla detta till den unga generationen nackabor.

Ekonomiska konsekvenser

Projektets totala kostnad är beräknat till 520 000 kronor varav länsstyrelsen bidrar med 260 000 kronor. Respektive nämnds kostnad för projektet uppgår till 130 000 kronor under 2016. Under år 2018 implementeras projektet i ordinarie verksamhet.

Konsekvenser för barn

Natur- och friluftsliv ger barn hälsa, rörelse och kunskap. Därför ska barnens närmiljö ge möjlighet till rekreation, lek, spänning, aktivitet och naturpedagogik.

Bilagor

b_Protokoll NTN

c_Beslut länsstyrelsen

Dag Björklund

Tf enhetschef

Enheten för planering och tillstånd

Liselott Eriksson

Natur- och friluftstrateg

Enheten för planering och tillstånd